

Okul Takımlarında Spor Yapan ve Yapmayan Erkek Lise Öğrencilerinin Okula Aidiyet Duyguları ve Akademik Başarılarının Karşılaştırılması

Bu makale 2019 tarihinde tamamlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Ömer SERBEST

Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, omer_serbest_61@hotmail.com

Selami YÜKSEK

Trabzon Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, selami.yuksekk@trabzon.edu.tr

Burak KURAL [Sorumlu Yazar]

Trabzon Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, burakkural@trabzon.edu.tr

Vedat AYAN

Trabzon Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, vayan@trabzon.edu.tr

Makale Geliş Tarihi: 07.05.2025

Makale Kabul Tarihi: 30.06.2025

Makale Yayın Tarihi: 30.06.2025

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın temel amacı, okul takımlarında yer alan erkek lise öğrencilerinin okul aidiyet duygularını incelemek ve bu öğrencilerle takımlarda görev almayanlar arasındaki farklılıkları karşılaştırmalı olarak değerlendirmektir. **Materyal & Metot:** Çalışma grubu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Trabzon Merkez Ortahisar İlçesi'ndeki liselerde öğrenim gören 246'sı okul takımı üyesi ve 341'i takımda yer almayan toplam 587 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak, demografik bilgileri derlemek üzere hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" ile Goodenow (1993) tarafından geliştirilen ve Sarı (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan "Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği" kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde betimsel istatistiklerin yanı sıra, grup karşılaştırmaları için bağımsız örneklemli t-testi ve çoklu karşılaştırmalar için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. **Bulgular:** Okul takımlarında görev alan öğrencilerin, almayanlara kıyasla reddedilmişlik algısında düşük, okula bağlılık ve aidiyet düzeylerinde anlamlı derecede yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir. Ancak, akademik başarı ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca, takım sporlarına katılan öğrencilerin aidiyet duygularının, bireysel spor yapan veya hiç spor yapmayan akranlarına göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. **Sonuç:** Araştırma bulguları, okul takımlarında yer almanın erkek öğrencilerin aidiyet duygusunu güçlendirdiğini, sosyal reddedilme algısını azalttığını ve akademik performansı olumsuz etkilemediğini ortaya koymaktadır. Özellikle takım sporlarının, öğrencilerin okul kurallarına uyum, akademik sorumluluk alma ve olumsuz davranışlardan kaçınma gibi olumlu tutumları benimsemesine katkı sağladığı sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, okul takımlarının yaygınlaştırılmasının, ergenlerin psikososyal gelişimini destekleyeceği önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Okula Aidiyet, Spor, Okul Takımları, Akademik Başarı, Lise Öğrencileri

Comparison of the Sense of Belonging to School and Academic Success of Male High School Students Who Do and Do Not Do Sports on School Teams

ABSTRACT

Purpose: The main purpose of this study is to examine the school belonging feelings of male high school students participating in school teams and to compare the differences between these students and those who do not participate in teams. **Material & Method:** The study group consists of a total of 587 male students, 246 of whom are members of school teams and 341 of whom are not, attending high schools in the Ortahisar district of Trabzon during the 2018-2019 academic year. The data collection tools used were the "Personal Information Form" prepared to collect demographic information and the "School Belonging Scale" developed by Goodenow (1993) and adapted into Turkish by Sarı (2015). In the analysis of quantitative data, descriptive statistics were used, along with independent samples t-tests for group comparisons and one-way analysis of variance (ANOVA) for multiple comparisons. **Findings:** Students participating in school teams scored significantly lower on feelings of rejection and significantly higher on school commitment and belonging compared to those who did not participate. However, no statistically significant difference was found in academic achievement averages. Additionally, students participating in team sports were observed to have higher feelings of belonging compared to their peers who engaged in individual sports or did not participate in sports at all. **Results:** The research findings reveal that participating in school teams strengthens male students' sense of belonging, reduces their perception of social rejection, and does not negatively affect their academic performance. It was concluded that team sports, in particular, contribute to students adopting positive attitudes such as compliance with school rules, taking academic responsibility, and avoiding negative behaviors. In this context, it can be suggested that the widespread adoption of school teams would support the psychosocial development of adolescents.

Keywords: School Belonging, Sports, School Teams, Academic Achievement, High School Students

GİRİŞ

Toplumdaki sosyal gruplar (aile, okul, spor kulüpleri vb.), bireylerin sosyalleşme sürecinde temel bir rol oynar. Sosyalleşme, ilk olarak aile içinde başlar ve okul gibi formel kurumlarla devam eder (Eccles & Roeser, 2016). Okul, bireyin akademik bilgi edinmesinin yanı sıra toplumsal normları benimsemesi, sosyal beceriler geliştirmesi ve aidiyet duygusu kazanması açısından kritik bir işleve sahiptir (Allen & Kern, 2017). Aidiyet duygusu, öğrencinin okul ortamına aktif katılımı, akranları ve öğretmenleriyle kurduğu pozitif ilişkiler ve kendini değerli hissetmesiyle şekillenir (Arslan & Duru, 2017). Bu duygu, öğrencilerin akademik motivasyonunu artırırken, okul devamlılığı ve olumlu davranışlar sergileme olasılığını da yükseltir (Korpershoek ve diğ., 2016).

Okula aidiyet eksikliği ise öğrenciler için ciddi riskler barındırır. Araştırmalar, aidiyet duygusu düşük olan öğrencilerin depresyon, şiddet eğilimi ve madde kullanımı gibi olumsuz davranışlar sergileme olasılığının arttığını göstermektedir (Wang & Peck, 2016). Ayrıca, bu öğrencilerin akademik başarılarının düşmesi ve okulu terk etme eğilimlerinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Baskin ve diğ., 2017). Buna karşılık, okul etkinliklerine katılım, aidiyet duygusunu güçlendirerek öğrencilerin öz-yeterlilik algılarını ve sosyal uyumlarını iyileştirir (Knifsend & Juvonen, 2017). Örneğin, müzik kulüpleri veya spor takımları gibi yapılandırılmış aktiviteler, öğrencilere aidiyet hissi kazandırmanın yanı sıra liderlik becerileri geliştirme fırsatı sunar (Farb & Matjasko, 2018).

Spor etkinlikleri, bu bağlamda özellikle öne çıkan bir araçtır. Spor, gençlerin fiziksel sağlığını desteklemenin ötesinde, sosyal beceriler, özgüven ve duygusal düzenleme gibi alanlarda gelişimlerini teşvik eder (Eime ve diğ., 2015). Takım sporları ise iş birliği, sorumluluk alma ve kolektif başarı hissi gibi unsurlarla öğrencilerin sosyal bağlarını güçlendirir (Vella ve diğ., 2017). Özellikle ergenlik döneminde, takım üyesi olma deneyimi, bireylerin aidiyet ihtiyacını karşılayarak yalnızlık ve reddedilmişlik hissini azaltır (Bruner ve diğ., 2017). Okul temelli spor programlarının ayrıca akademik performansla pozitif ilişkili olduğu ve öğrencilerin okula bağlılığını artırdığı vurgulanmaktadır (Hansen et al., 2018).

Türkiye bağlamında yapılan çalışmalar da okul sporlarının aidiyet duygusunu artırmadaki rolünü desteklemektedir. Örneğin, Sarı (2015) tarafından uyarlanan Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği kullanılarak yapılan araştırmalar, spor etkinliklerine katılan öğrencilerin okula karşı daha güçlü bir bağlılık hissettiklerini ortaya koymuştur. Benzer şekilde, okul takımlarında yer alan öğrencilerin disiplin problemlerinin daha az olduğu ve akademik ortalamalarının spor yapmayan akranlarıyla benzer düzeyde seyrettiği belirtilmiştir (Koçak, 2018).

Bu çalışmanın amacı, okul takımlarında yer alan ve almayan erkek lise öğrencilerinin okula aidiyet düzeylerini karşılaştırmak, sporun aidiyet üzerindeki etkisini analiz etmek ve takım sporları ile bireysel sporlar arasındaki farkları incelemektir. Araştırma, özellikle ergenlik döneminde artan sosyal reddedilme riskine karşı sporun koruyucu rolünü vurgulayarak, okul temelli spor programlarının psikososyal gelişimdeki önemine dair kanıtlar sunmayı hedeflemektedir.

MATERYAL & METOT

Araştırma Modeli

Bu araştırma, kesitsel bir desene sahiptir ve betimsel (tanımlayıcı) ve ilişkisel/karşılaştırmalı analizler içermektedir. Kesitsel araştırmalar, belirli bir zaman diliminde veri toplayarak değişkenler arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlar ve nedensel çıkarımlar yapmaz (Wang & Peck, 2013). Tanımlayıcı analizler ise bir örneklemin mevcut durumunu betimlemeyi, demografik özellikleri veya davranışsal eğilimleri sistematik şekilde ortaya koymayı hedefler (Baskin et al., 2017). Bu çalışmada, katılımcıların demografik özellikleri tanımlayıcı istatistiklerle sunulmuş; okul takımı üyeliği, spor türü ve sınıf düzeyi gibi değişkenlere göre aidiyet duygusu ve akademik başarı puanları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Araştırma Grubu

Araştırma grubu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Trabzon Ortahisar ilçesindeki liselerde öğrenim gören 246'sı okul takımında yer alan ve 341'i takımda bulunmayan toplam 587 erkek öğrenciden oluşmuştur. Katılımcıların belirlenmesinde Trabzon Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ile iş birliği yapılarak okul sporlarına yüksek katılım sağlayan 11 okul seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak, Goodenow (1993) tarafından geliştirilen ve Sarı (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan "Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği" ile demografik bilgileri içeren bir form kullanılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan öğrenciler okul sporlarında görev alan ve almayanlar olarak iki gruba, okul sporlarında görev alanlar da yaptıkları spor türüne göre bireysel ve takım sporları yapanlar olarak kendi içerisinde iki gruba ayrıldı. Bireysel sporlar; Atıcılık Atletizm, Badminton, Bilek Güreşi, Bisiklet, Bocc, Boks, Dart Eskrim, Judo, Masa Tenisi, Muay Thai, Oryantiring, Satranç, Taekwando, Tenis Yüzme branşlarından toplam 72 (%12,3) sporcudan, takım sporları ise; Basketbol, Futbol, Futsal, Halk Oyunları, Hentbol ve Voleybol branşlarından toplam 174 (%29,6) sporcudan oluşmaktadır. Araştırma grubundaki erkek öğrencilerin yaş ortalaması 16,09±1,08 yıldır. Öğrencilerin sınıflara göre dağılımları ise;

9. Sınıf 152 (%25,9), 10. Sınıf 179 (%30,5), 11. Sınıf 145 (%24,7), 12. Sınıf 111 (%18,9) erkek öğrencidir.

Verilerin Toplanması ve Kullanılan Araçlar

Araştırmada veri toplama sürecinde iki temel araç kullanılmıştır: "Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu". Kişisel Bilgi Formu, katılımcıların demografik özelliklerini, okul takımlarındaki görev durumlarını ve okul dışı spor faaliyetlerine katılım bilgilerini içermektedir.

Kişisel Bilgi Formu, katılımcıların demografik özelliklerini, okul takımlarındaki görev durumlarını, okul dışı spor faaliyetlerine katılım bilgilerini ve akademik başarı düzeylerini içermektedir. Akademik başarı, öğrencilerin 2017-2018 eğitim-öğretim yılı yıl sonu genel not ortalamaları (100 üzerinden) temel alınarak öz-bildirim yoluyla raporlanmıştır.

Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği, Goodenow (1993) tarafından geliştirilen The Psychological Sense of School Membership Scale temel alınarak Sarı (2015) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Toplam 18 maddeden oluşan ölçek, 5'li Likert tipinde yapılandırılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .87 olarak bulunmuştur. Ölçeğin 13 maddesi okula bağlılık düzeyini ölçmek üzere doğrudan puanlanırken, 5 olumsuz madde reddedilmişlik boyutunu değerlendirmek amacıyla ters kodlama ile analiz edilmiştir.

Araştırma öncesinde Trabzon İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden resmî izin alınmış, ardından Trabzon Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 09/04/2019 tarihli ve 81614018-188 sayılı kararıyla etik onay sağlanmıştır. Çalışma kapsamında, Trabzon Ortahisar ilçesinde okul sporlarına aktif katılım gösteren 11 lisede öğrenim gören 587 erkek öğrenci gönüllü olarak dahil edilmiştir. Veri toplama işlemi, okul yönetimleri ve beden eğitimi öğretmenlerinin iş birliğiyle, katılımcıların bilgilendirilmiş onayı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirmesi SPSS 24.0 programı ile yapılmıştır. Normallik varsayımını test etmek amacıyla Kolmogorov-Smirnov analizi, histogram grafikleri ve basıklık-çarpıklık değerleri incelenmiş; verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler (frekans, ortalama, standart sapma) kullanılarak demografik değişkenler ve ölçek puanları özetlenmiştir. Gruplar arası karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış; çoklu karşılaştırmalarda ise Tukey HSD testi ile farklılıkların kaynağı belirlenmiştir ($p < 0.05$, $p < 0.01$). Analizlerde ölçeğin alt

boyutları (reddedilmişlik, okula bağlılık) ile akademik başarı düzeyleri arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1: Okul Takımında Görev Alan ve Almayan Öğrencilerin Aidiyet Puanları

Alt Boyutlar	Okul Takımı	N	X	Ss	t	p
Reddedilmişlik	Görev Alan	246	19.14	4.08	4.237	0.00**
	Görev Almayan	341	17.64	4.32		
Okula Bağlılık	Görev Alan	246	51.02	7.45	1.980	0.04*
	Görev Almayan	341	44.57	8.82		
Toplam-Aidiyet	Görev Alan	246	70.16	9.69	8.588	0.00**
	Görev Almayan	341	62.22	11.94		

Tablo 1’de okul takımlarında görev alan ve almayan erkek öğrencilerin "reddedilmişlik", "okula bağlılık" ve "toplam aidiyet" puanları arasındaki farkları bağımsız örneklem t-testi ile analiz etmektedir. Reddedilmişlik boyutunda, görev alan öğrencilerin puan ortalaması ($19,14 \pm 4,08$), almayanlara ($17,64 \pm 4,32$) göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir ($t = 4,237$; $p < 0,01$). Ters kodlama nedeniyle yüksek puanın düşük reddedilmişlik hissini temsil ettiği dikkate alındığında, bu sonuç takımında yer alan öğrencilerin sosyal reddedilme algılarının daha az olduğunu göstermektedir. Okula bağlılık puanları incelendiğinde, görev alan grubun ortalaması ($51,02 \pm 7,45$), almayanların ($44,57 \pm 8,82$) üzerinde olup bu fark anlamlıdır ($t = 1,980$; $p < 0,05$). Toplam aidiyet puanlarına bakıldığında ise görev alan öğrencilerin ortalaması ($70,16 \pm 9,69$), almayanlara ($62,22 \pm 11,94$) kıyasla belirgin şekilde yüksektir ($t = 8,588$; $p < 0,01$). Bu bulgular, okul takımlarına katılımın öğrencilerin okula aidiyet duygusunu güçlendirdiğini, sosyal reddedilme algısını azalttığını ve okul bağlılıklarını artırdığını ortaya koymaktadır.

Tablo 2. Erkek Öğrencilerin Okul Takımında Görev Alma Durumuna Göre Akademik Başarı Ortalama Düzeyleri

Okul Takımı	N	X	Ss	t	p
Görev Alan	246	78.05	12.61	-1.913	0.06
Görev Almayan	341	80.00	11.92		

Tablo 2’de okul takımlarına katılımın akademik başarı üzerindeki etkisini bağımsız örneklem t-testi ile analiz etmektedir. Görev alan öğrencilerin akademik ortalaması ($78,05 \pm 12,61$), görev almayan öğrencilerin ortalaması ($80,00 \pm 11,92$) ile karşılaştırıldığında, istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($t = -1,913$; $p = 0,06$). p değerinin 0,05 anlamlılık eşiğinin üzerinde olması, gruplar arasındaki farkın şansa bağlı olabileceğini göstermektedir. Bu

bulgular, spor faaliyetlerine katılımın akademik performansı ne olumsuz etkilediğini ne de belirgin bir katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, spor ve akademik başarı arasındaki ilişkinin okul politikaları, öğrencilerin zaman yönetimi becerileri veya sosyal destek gibi bağlamsal faktörlerden etkilenebileceği düşünülmektedir.

Tablo 3. Spor Türüne Göre Erkek Öğrencilerin Reddedilmişlik, Okula Bağlılık ve Toplam Okula Aidiyet Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Spor Türü	N	X	Ss	F	p	Anlamlı Fark
Reddedilmişlik	Takım Spor	174	19.37	3.74	9.892	0.00	1-3**
	Bireysel Spor	72	18.58	4.79			
	Spor yapmıyor	341	17.64	4.32			
Okula Bağlılık	Takım Spor	174	50.85	6.73	43.328	0.00	1-3**
	Bireysel Spor	72	51.43	9.01			2-3**
	Spor yapmıyor	341	44.57	8.82			
Toplam-Aidiyet	Takım Spor	174	70.20	8.98	36.824	0.00	1-3**
	Bireysel Spor	72	70.01	11.28			2-3**
	Spor yapmıyor	341	62.22	11.94			

1: Takım Spor, 2: Bireysel Sporlar, 3: Spor Yapmayanlar ** p<0.01

Tablo 3'te takım sporları, bireysel sporlar ve spor yapmayan öğrencilerin "reddedilmişlik", "okula bağlılık" ve "toplam aidiyet" puanları arasındaki farkları ANOVA ve Post-Hoc (Tukey) testleri ile analiz etmektedir. Reddedilmişlik boyutunda, takım sporu yapan öğrencilerin puan ortalaması ($19,37 \pm 3,74$), spor yapmayanlara ($17,64 \pm 4,32$) göre anlamlı derecede yüksektir ($F = 9,892$; $p < 0,01$). Ancak bireysel spor yapanlar ($18,58 \pm 4,79$) ile spor yapmayanlar arasındaki fark istatistiksel olarak önemsizdir. Okula bağlılık puanlarında, hem takım ($50,85 \pm 6,73$) hem de bireysel spor ($51,43 \pm 9,01$) yapanların ortalamaları, spor yapmayanlara ($44,57 \pm 8,82$) kıyasla belirgin şekilde yüksektir ($F = 43,328$; $p < 0,01$). Toplam aidiyet puanları incelendiğinde ise takım sporu ($70,20 \pm 8,98$) ve bireysel spor ($70,01 \pm 11,28$) yapanların puanları, spor yapmayanlardan ($62,22 \pm 11,94$) istatistiksel olarak üstündür ($F = 36,824$; $p < 0,01$). Post-Hoc testleri, takım sporlarının aidiyet duygusunu bireysel sporlara göre daha belirgin artırdığını göstermekle birlikte, her iki spor türünün de spor yapmayanlara kıyasla anlamlı bir avantaj sağladığını ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, kolektif etkileşim içeren takım sporlarının sosyal aidiyeti güçlendirmede daha etkili olduğunu, ancak bireysel sporların da okula bağlılık ve aidiyet açısından önemli bir rol oynadığını desteklemektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırma, Trabzon ili Ortahisar ilçesinde okullar arası spor etkinliklerinde görev alan ve almayan erkek lise öğrencilerinin okul aidiyet duygularını incelemek amacıyla yapıldı. Okula aidiyet duygusu alt boyutlarıyla ve belirlenen farklı değişkenlere göre incelendi. Elde edilen verilerin analizleri sonucunda;

Okul takımlarında bulunan erkek öğrencilerin diğer öğrencilere göre reddedilmişlik duygularının anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir. Reddedilmişlik hali, öğrencinin eğitim aldığı okuldan uzaklaşması, kendini okula ait hissetmemesi, bulunduğu ortamda reddedilmesi ve onaylanmaması olarak tanımlanır. Bu durum öğrencinin eğitim hayatında negatif sonuçlar ortaya çıkarır, okul başarısını olumsuz yönde etkiler ve şiddete yönelmesine neden olmaktadır (Sarı, 2015). Araştırma sonucumuzdan yola çıkarak okul takımında görev almayan erkek öğrencilerin reddedilme duygusunu daha çok yaşadıkları söyleyebiliriz. Bu durum öğrencinin içinde bulunduğu okul ortamında göz ardı edilmesine, grubun dışında kalmasına, yüksek derecede kaygı duymasına, kendini yalnız hissetmesine ve çevresindekileri kıskanmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla okul takımında görev almayan erkek öğrencilerin reddedilme duygusunu azaltmalarında sportif faaliyetlere katılmaları bir çözüm yolu olabilir.

Okul takımında görev alan erkeklerin okula bağlılık puanları, görev almayan erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu ve puan ortalamaları arasında istatistiksel anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre okul takımında görev alan erkek öğrenciler; akranlarıyla olan bağı, öğretmene yaklaşma biçimi, okula karşı olumlu davranışlar göstermeleri; hatta başarısızlık konusunda mücadele etmede ve sorunları çözmede yöntemler belirlediklerini söyleyebiliriz. Araştırmamızın bu sonucunu destekler nitelikte; Yanık (2018) yaptığı çalışmada ders dışı etkinliklere ve okul spor faaliyetlerine katılan öğrencilerin diğerlerine göre okula bağlılık düzeylerinin daha yüksek olduğunu; Slaten vd. (2016) çalışmasında ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin akranlarına göre okula bağlılık duygularının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Başka bir çalışmada Smith ve Sandhu (2004) okulda çeşitli etkinlik gruplarına katılan öğrencilerin kendilerini daha desteklenmiş, mutlu, ait hissettiklerini ve buna bağlı olarak daha iyi performans gösterdiklerini ortaya koymuşlardır.

Okul takımında görev alan erkeklerin toplam aidiyet puanı, görev almayan erkeklerden daha yüksek olduğu ve puan ortalamaları arasında istatistiksel anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Okula aidiyet duygusu, okula bağlılık olarak tanımlanmakta ve öğrencilerin bağlılık duyguları, kendilerini okula ait hissetmelerinde oldukça önemlidir. Alaca (2011) okula aidiyet duygusunun gelişmesi için öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebilecekleri ve özgürce hareket edebilecekleri öğrenme ortamlarının oluşturulması gerektiğinden bahseder. Bu

öğrenme ortamlarından biri de sportif etkinliklerdir. Dolayısıyla araştırma sonucumuzdan yola çıkarak okul takımında spor yapan erkeklerin okul aidiyeti duygusunun yüksek olması, okul yaşamının sürdürülebilirliğini sağlamasının yanında, sorunlarla baş etme (Dukynaitė & Dudaitė, 2017) ve yaşam amacı edinme gibi pek çok yönden kazanım sağlar (Altınsoy & Özyer, 2018). Spor faaliyetlerinin, öğrencilerin okula aidiyet duygusunu güçlendirmede önemli bir araç olduğu literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır. Takım sporlarına katılım, öğrencilere kolektif hareket etme, paylaşım ve sosyal etkileşim becerileri kazandırarak, okul ortamında pozitif ilişkiler kurmalarını kolaylaştırmaktadır. Aidiyet duygusu yüksek olan öğrenciler, akranları, öğretmenler ve okul personeliyle daha uyumlu iletişim kurmakta; bu durum, okul yaşamına aktif katılımı ve aidiyet hissini pekiştirmektedir. Araştırmalar, okul aidiyeti yüksek öğrencilerin gelecek planlamasında daha sağlıklı kararlar aldığını, yaşam motivasyonlarını üst düzeyde tutabildiklerini ve akademik-sosyal hedeflerine ulaşmada daha dirençli olduklarını göstermektedir. Özellikle ergenlik döneminde, aidiyet duygusunun koruyucu bir faktör olarak işlev gördüğü; sigara, alkol ve madde kullanımı gibi riskli davranışlardan kaçınmada etkili olduğu gözlemlenmiştir. Okul takımlarında görev almanın, öğrencilerin özgüvenlerini artırarak kendilerini ifade etme becerilerini geliştirdiği düşünülmektedir. Sportif başarıların akranlar ve eğitimciler tarafından takdir edilmesi, öğrencilerin sosyal statülerini güçlendirmekte ve aidiyet duygularını beslemektedir. Bu süreç, öğrencilerin okul kimliğini benimsemelerine, kurumsal değerlere bağlanmalarına ve sosyal yaşamlarında olumlu davranış kalıpları benimsemelerine katkı sağlamaktadır. Sonuç olarak, okul takımlarının yaygınlaştırılması, öğrencilerin hem psikososyal gelişimini desteklemekte hem de okul-aidiyet ilişkisini stratejik bir araç olarak güçlendirmektedir.

Ergenlik, bireyin kimlik kazanma çabalarının ön plana çıktığı gelişim dönemidir. Buna göre okul spor takımları, ergenlik döneminde bireyin kimlik kazanma çabasına en iyi cevap verebilecek etkinlikler arasında sayılabilir. Dolayısıyla kendisini okul spor takımının bir parçası olarak tanımlayan ergenin okula olan aidiyetinin de artacağı düşünülmektedir. Araştırma sonucumuzla paralellik gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Literatürde spor faaliyetlerinin okula aidiyet ve akademik başarı üzerindeki etkisine dair çeşitli bulgular mevcuttur. Thompson (2005), sporun okula aidiyet duygusunu artırabileceğini öne sürmüştür. Yanık (2018), okul dışı sportif etkinliklere katılmayan fen lisesi öğrencilerinin okula bağlılık düzeylerinin düşük olduğunu belirlemiş; bu durumun, sporun okul aidiyetini güçlendiren bir araç olabileceğini vurgulamıştır. Benzer şekilde, Tanbuğa (2018) okul takımlarında yer alan öğrencilerin dışa dönük, uyumlu ve öz denetimli davranışlar sergilediğini ortaya koymuştur. Demanet ve Van

Houtte (2012), öğretmen desteği ve akran ilişkilerinin okula bağlılığı artırdığını; Saygılı ve ark. (2015) ise spor yapan bireylerin sosyal ve açık fikirli kişilik özelliklerine sahip olduğunu belirtmiştir. Gökdal ve Düşünceli (2019), aidiyet duygusu yüksek öğrencilerin sorun çözme becerilerinin geliştiğini, olumsuz davranışlardan kaçındıklarını ve sosyal destek mekanizmalarını etkin kullandıklarını saptamıştır. Altınsoy ve Özyer (2018) ise okul aidiyeti ile yalnızlık ve umutsuzluk arasında negatif bir ilişki olduğunu tespit ederek, bu çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermiştir.

Ancak, sporun akademik başarı ile ilişkisi konusunda literatürde tutarsızlıklar mevcuttur. Bu çalışmada, okul takımlarında görev alan ve almayan öğrencilerin akademik ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu sonuç, Koçak ve Öcal (2010), Singh ve ark. (2012) ile Liu ve Lu'nun (2011) sporun akademik başarıyı artırdığını öne süren bulgularıyla çelişmektedir. Öte yandan, Anderman (2002), Capps (2003) ve Tatlı (2004) gibi araştırmacılar da aidiyet ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki tespit edememiştir. Singh ve ark. (2012), bu ilişkinin kültürel bağlamla sınırlı olabileceğini; Afro-Amerikan öğrencilerde aidiyetin akademik notlarla ilişkili olduğunu, ancak Avrupalı Amerikalılarda bu etkinin gözlenmediğini belirtmiştir. Bu tutarsızlıklar, sporun akademik başarı üzerindeki etkisinin bağlamsal faktörlere (örneğin, okul politikaları, sosyoekonomik durum, kültürel normlar) bağlı olabileceğini düşündürmektedir. Ailelerin, sporun ders başarısını olumsuz etkileyeceği endişesiyle spora karşı olumsuz tutum geliştirmesi, bu bağlamda dikkate alınması gereken bir unsurdur. Mevcut çalışma, sporun akademik performansı engellemediğini kanıtlayarak bu önyargıların kırılmasına katkı sağlayabilir. Sonuç olarak, okul takımlarının yaygınlaştırılması, öğrencilerin psikososyal gelişimini desteklerken akademik hedeflerle uyumlu bir şekilde yapılandırılmalıdır.

Okul takımlarında görev alan erkek öğrencilerin spor türü ile okul aidiyet ölçeği alt boyutları ve genel ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Takım sporlarında görev alan öğrencilerin reddedilme duygusu görev almayan öğrencilere göre düşük olduğu; ayrıca takım sporlarında görev alan öğrencilerin okula bağlılık, toplam okula aidiyet duygularının bireysel ve görev almayan öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlendi. Bireysel sporlarda görev alan öğrencilerin okula bağlılık ve toplam okul aidiyet duyguları hiç spor yapmayanlardan daha yüksek olduğu, hiçbir spor faaliyeti yapmayan erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlendi. Dolayısıyla basketbol, futbol, futsal, halk oyunları, hentbol ve voleybol gibi takım sporları ile uğraşan erkek öğrencilerin burada bir fark yarattığını söyleyebiliriz. Alan yazında; Bunke vd. (2013) takım sporu ile uğraşanların paylaşma, yardım

etme, sorumluluk alma, sosyal beceri kazanımı ve liderlik etme gibi alanlarda daha başarılı olduklarını belirtmiştir. Gezer (2010) takım sporu ve bireysel spor yapan öğrencilerin sosyal becerilerinin incelendiği çalışmada, takım sporu yapan öğrencilerin, spor yapan öğrencilere göre daha iyi sosyal becerilere sahip olduğunu bulmuştur. Yılmaz (2021) lise öğrencilerinin spor branşları ile okula aidiyet duygusundaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu belirlemiştir. Arslan ve Özdemir (2022) ortaokul öğrencilerine yönelik yaptığı çalışmada takım sporu ile uğraşanların okula bağlılık ve toplam okul aidiyet duygularının hiç spor yapmayanlara göre daha yüksek olduğunu ve anlamlı farklılık olduğunu belirlediler. Bu çalışmalar araştırma sonucumuzla benzerlik gösterirken araştırma sonucumuzla örtüşmeyen çalışmalar da mevcuttur. Örneğin Fındık (2016) çalışmada öğrencilerin okula aidiyet duyguları arasında takım sporları ve bireysel sporlara göre sosyal beceri düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Şahin (2012) çalışmada takım sporu ve bireysel spor yapan öğrencilerin okula aidiyet puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma yalnızca Trabzon Ortahisar ilçesindeki liselerde öğrenim gören erkek öğrencilerle sınırlıdır. Bu durum, bulguların kız öğrencilere veya farklı sosyoekonomik/kültürel bölgelere genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Veriler 2018-2019 eğitim-öğretim yılında toplanmıştır. Pandemi sonrası eğitim dinamikleri, spor faaliyetlerine erişim ve okul aidiyeti algıları değişmiş olabileceğinden, bulguların güncel bağlamla sınırlı kalma riski vardı

Öneriler

- Okul takımlarının sayısı ve çeşitliliği artırılmalı; özellikle takım sporlarına (futbol, basketbol vb.) erişim kolaylaştırılmalıdır.
- Spor etkinliklerine katılım, okul rehberlik programlarına entegre edilmeli ve öğrenciler teşvik edilmelidir.
- Beden eğitimi öğretmenleri, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik takım çalışmalarına ağırlık vermelidir.
- Takım sporlarına erişimi artırmak için okul altyapıları (saha, ekipman) iyileştirilmeli; özellikle sosyoekonomik açıdan dezavantajlı okullara kaynak ayrılmalıdır.
- Beden eğitimi dersleri, takım dinamiklerini güçlendiren "iş birliğine dayalı oyunlar" ile desteklenmeli; rehberlik servisleri sporun psikososyal faydaları konusunda öğrenci/aile eğitimleri düzenlemelidir.
- Beden eğitimi öğretmenleri, "sosyal uyum ve liderlik becerilerini" geliştirmeye odaklı antrenman modülleri konusunda eğitilmelidir.

- Sporun akademik performansı olumsuz etkilemediği verilerle kanıtlanarak, ailelerin spor katılımını desteklemesi sağlanmalıdır.
- Spor türlerinin aidiyet üzerindeki etkisi nitel yöntemlerle (görüşmeler, gözlemler) derinlemesine incelenebilir.
- Akademik başarı ile spor katılımı arasındaki ilişkiyi inceleyen uzun vadeli longitudinal çalışmalar tasarlanabilir.

KAYNAKLAR

- Allen, K. A., & Kern, M. L. (2017). *School belonging in adolescents: Theory, research, and practice*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-10-5996-4>
- Alaca, F. (2011). *İki dilli olan ve olmayan öğrencilerde okul yaşam kalitesi algısı ve okula aidiyet duygusu ilişkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altınsoy, F., & Özyer, K. K. (2018). School belonging sense for high school adolescence: The relationship with hopelessness and loneliness. *Elementary Education Online*, *17*(3), 1751–1764. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.466429>
- Anderman, E. M. (2002). School effects on psychological outcomes during adolescence. *Journal of Educational Psychology*, *94*(4), 795–809. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.94.4.795>
- Arslan, A., & Özdemir, N. (2022). Examination of school belonging in secondary school student in the context of school sports. *Journal of History School*, *59*, 2627–2647. <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.62863>
- Arslan, G., & Duru, E. (2017). Initial development and validation of the School Belongingness Scale. *Child Indicators Research*, *10*(4), 1043–1058. <https://doi.org/10.1007/s12187-016-9414-y>
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, *117*(3), 497–529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Bunke, S., Apitzsch, E., & Bäckström, M. (2013). The impact of social influence on physical activity among adolescents: A longitudinal study. *European Journal of Sport Science*, *13*(1), 86–95. <https://doi.org/10.1080/17461391.2011.617390>
- Capps, M. A. (2003). *Characteristics of a sense of belonging and its relationship to academic achievement of students in selected middle schools in region IV and VI educational service centers* [Unpublished doctoral dissertation]. Texas A&M University.
- Cemalcılar, Z. (2010). Schools as socialization contexts: Understanding the impact of school climate factors on students' sense of school belonging. *Applied Psychology: An International Review*, *59*(2), 243–272. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2009.00389.x>
- Demanet, J., & Van Houtte, M. (2012). School belonging and school misconduct: The differing role of teacher and peer attachment. *Journal of Youth and Adolescence*, *41*(4), 499–514. <https://doi.org/10.1007/s10964-011-9674-2>

- Dukynaitė, R., & Dudaitė, J. (2017). Influence of school factors on students' sense of school belonging. *The New Educational Review*, *47*, 39–52. <https://doi.org/10.15804/tner.2017.47.1.03>
- Eccles, J. S., & Roeser, R. W. (2016). School and community influences on human development. In M. H. Bornstein & M. E. Lamb (Eds.), *Developmental science: An advanced textbook* (7th ed., pp. 645–720). Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781315625869>
- Farb, A. F., & Matjasko, J. L. (2018). Recent advances in research on school-based extracurricular activities and adolescent development. *Developmental Review*, *32*, 1–48. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2011.10.001>
- Fındık, M. (2016). *Takım sporu yapanlarla bireysel spor yapanların sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gezer, E. D. (2010). *Farklı spor branşlarındaki sporcuların sosyal beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Goodenow, C. (1993). The psychological sense of school membership among adolescents: Scale development and educational correlates. *Psychology in the Schools*, *30*(1), 79–90. [https://doi.org/10.1002/1520-6807\(199301\)30:1<79::AID-PITS2310300113>3.0.CO;2-X](https://doi.org/10.1002/1520-6807(199301)30:1<79::AID-PITS2310300113>3.0.CO;2-X)
- Gökdağ, Ö. A., & Düşünceli, B. (2019). Ergenlerin okula aidiyet duyguları ve başa çıkma stratejilerinin incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, *10*(3), 815–834. <https://doi.org/10.24315/tred.647828>
- Knifsend, C. A., & Juvonen, J. (2017). Extracurricular activities and adolescent friendships: Social benefits of intersecting activity contexts. *Journal of Research on Adolescence*, *27*(1), 30–35. <https://doi.org/10.1111/jora.12253>
- Koçak, M. S., & Öcal, K. (2010). Okul sporlarının orta öğretim öğrencilerinin akademik başarı ve davranış gelişimine etkisi. *Mediterranean Journal of Educational Research*, *7*(1), 86–94.
- Liu, Y., & Lu, Z. (2011). Trajectories of Chinese students' sense of school belonging and academic achievement over the high school transition period. *Learning and Individual Differences*, *21*(2), 187–190. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2010.12.007>
- Sarı, M. (2015). Adaptation of the psychological sense of school membership scale to Turkish. *Global Journal of Human Social Science: G Linguistics & Education*, *15*, 59–64.
- Saygılı, G., Atay, E., Eraslan, M., & Hekim, M. (2015). Düzenli olarak spor yapan ve yapmayan öğrencilerin kişilik özellikleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *23*(1), 161–170.
- Slaten, C. D., Ferguson, J. K., Allen, K. A., Brodrick, D. V., & Waters, L. (2016). School belonging: A review of the history, current trends, and future directions. *The Educational and Developmental Psychologist*, *33*(1), 1–15. <https://doi.org/10.1017/edp.2016.6>
- Singh, A., Uijtendwilligen, L., Twisk, J. W., Van Mechelen, W., & Chinapaw, M. J. (2012). Physical activity and performance at school: A systematic review of the literature including a methodological quality assessment. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, *166*(1), 49–55. <https://doi.org/10.1001/archpediatrics.2011.716>

Smith, C., & Sandhu, D. S. (2004). Toward a positive perspective on violence prevention in schools: Building connections. *Journal of Counseling & Development*, *82*(3), 287–293. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2004.tb00312.x>

Şahin, N. (2012). Elit düzeyde takım sporu ve bireysel spor yapan iki grubun iletişim becerilerinin karşılaştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *10*(1), 13–16.

Tanbuğa, U. Z. (2018). *Okul takımlarında spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinde beş faktör kişilik özelliklerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

Thompson, S. (2005). Engaging students with school life. *Youth Studies Australia*, *24*(1), 10–15.

Yanık, M. (2018). Orta öğretimde yapılan okul sporlarının öğrencilerin bağlılık düzeyine etkisi. *Spormetre Dergisi*, *16*(1), 73–78.

Yılmaz, M. (2021). *Okul aidiyet duygusu ile fiziksel aktivite yeterlik algısı arasındaki ilişkinin lise türü sınıf ve cinsiyete göre değişimi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.